

Sonja Vesterholt: Hunden er rask.
Fortællinger fra mit liv i Sovjet

i samarbejde med Britta Sørensen
Efterord ved Herbert Pundik
Gyldendal 2011
242 sider
Kr. 249 (vejl.)

EN BARSK, MEN OGSÅ HJERTEVARM LÆSEOPLEVELSE

- Hunden er rask. Tilsyneladende en besynderlig titel på en bog, der angiveligt handler om forfatterens liv i Sovjet. Men forklaringen er ganske enkel. Den lille Sonja besøger sin moster i Vilnius i Litauen, hvor hun bliver bidt af familiens hund. Stor opstandelse – hunden bliver undersøgt for hundegalskab, mens Sonja får indsprøjtninger mod samme. Hjemme igen i Leningrad modtager familien en anmodning om at møde op på postkontoret. Der er kommet et telegram med det tilsyneladende enkle og glade budskab, om at hunden er rask. Men i myndighedernes (læs: KGB's) øjne er budskabet mystisk og mistænkeligt. Hemmelige koder?? Og så fra et område, der først for få år siden var blevet indlemmet i Sovjetunionen. Sonja må på posthuset vise sit maveskind frem og demonstrere alle stikkene for at overbevise ”det slimede uhyre”, som forfatteren betegner sikkerhedspolitiet, dvs. KGB.

Med denne historie antydes et af sporene i dokumentarfilminstruktøren Sonja Vesterholts velskrevne, uhyggelige, men også livsbekræftende og kærlige erindringer fra de første 25 år af sit liv. Indtil hun emigrerer til Danmark for at blive forenet med sin elskede Ole, russiskstuderende ved Københavns Universitet. Med dette spor illustrerer Vesterholt frygten og mistænksomheden i det sovjetiske samfund i midt-tresserne. Ikke længere en dødelig frygt for banken på døren midt om natten – en banken, der kunne føre til afhøringer, tortur, henrettelse, forvisning eller fjerne lejre. Men en frygt, affødt af bedsteforældres og fædres totale tavshed om tidligere levet liv. og holdt i live af myndighedernes kroniske mistillid til borgerne. Manifesteret gennem overvågning, chikane og tusinde andre metoder fra ”det slimede uhyres” side.

Men bogen rummer også et andet spor. Et spor, der følger en nysgerrig og livsglad ung sovjetisk piges liv og udvikling gennem 1960'erne. Et årti, der så meget småt vikler sig ud af verdenskrigens enorme tab og traumer. Og hvor de første små sprækker i nøjsomheds- og overvågningssamfundet viser sig. 1960'erne er et årti, der

bliver vidne til de første, men uhyre spæde tilløb til materiel fremgang og ungdommelig livsglæde. Som f.eks. ret til 9 kvadratmeter privat bolig pr. person til afløsning af fælleslejlighedens fælles toilet, fælles køkken, fælles viden og sladder om hinanden. Og nøgne el-pærer, der brænder døgnet rundt. Men de nye større lejligheder betyder også flytning fra byens centrum til dens yderste periferi.

Nikita Khrustjov var ifølge Vesterholt (p. 95) ”manden i Sovjetunionens historie, som stoppede det blodige vandfald og i modsætning til masseorderen Stalin ønskede det bedste for sit folk, men aldrig forstod, at der kunne herske andre meninger om, hvad der var det bedste”.

Årtiet, hvor Sonja Vesterholt (født 1945) er teenager og ung, bliver også vidne til de allerførste alternative kulturmanifestationer. Unge, der mødes i alternative (i modsætning til de officielle og partigodkendte) og primitive lokaler for at lytte til primitivt overspillede Beatles-melodier og poesi, oplæst af håbefulde digterspirer. I en sådan undergrundskreds møder den purunge Sonja bl.a. den senere nobelpristager, men den gang unge og snylter-dømte Joseph Brodsky, der helt efter de officielle regler ikke kunne overbevise dommeren om, at digteri uden medlemskab af den lovformelige forfatterforening kunne kaldes arbejde.

Sonja Vesterholts bog handler ved siden af så meget andet også om en ung piges drømme og længsler. Om fascinationen af Vesten. Om hendes bekymringer og kærlige omsorg for en elsket mors alvorlige handicap efter en hjerneblødning i en forholdsvis ung alder. Og hvor Sonja kun er femten år gammel. Om en pigeglad og derfor sjældent nærværende, men alligevel elsket officersfar, der var et trofast medlem af partiet i over 50 år. Om en meget ung 19-årig Sonjas forelskelse i og ægteskab med den jævnaldrende Osja. Med hvem hun får et kærlighedsbarn, der dør som spæd under en hjerteoperation. Deres kærlighed kan ikke klare den kroniske tavshed omkring denne tragiske begivenhed – og de bliver skilt.

Mødet med den danske russiskstuderende og folkevognsindehaver Ole finder for Sonja sted i ”en genkendelsens glæde”, hvor deres veje løb sammen i ”litteraturens arne” (p. 142). De bliver gift, må leve adskilt som følge af et trægt og altid chikaneberedt systems side. For endelig at blive genforenet på banegården i Helsinki. Hun belæsset med over hundrede kilo – men af hvad. Naturligvis af samlede værker af de elskede russiske klassikere – plus Mark Twain. Først da kan russeren føle sig hjemme – også i Danmark. Den russiske sjæl skal med – indsvøbt i ordets skat.

Med lune og vid, isprængt oprigtig og naturlig harme, afslører Sonja Vesterholt systemets iboende brutalitet og ønske om at regulere samfundets og individets gøren

og laden ned til mindste detalje. Men bogen strutter også med menneskelig varme og solidaritet af ægte russisk aftapning, mennesker imellem generelt, men ikke mindst i forhold til den ældre generation. Vesterholt demonstrerer på smukkeste vis og gennem sit personlige eksempel det sidste – ikke mindst i forholdet til både en døende mor og en far. Men igen i en opslidende krig med de sovjetiske myndigheder. En barsk, men også en hjertevarm og uhyre menneskelig læseoplevelse.

Thomas Petersen